

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริม
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
People's participation in the master plan to promote
cultural tourism of Koh Kret community, Pak Kret, Nonthaburi

สุวัช วาณิชวิโรจน์*
Suwat Vanichviroon*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีกลุ่มตัวอย่าง คือตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 300 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการเสนอความคิดเห็นการวางแผนและการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ และด้านการรับและแบ่งปันผลประโยชน์ ส่วนด้านการติดตามและประเมินผล ประชาชนชาวเกาะเกร็ดมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับน้อย

2. ปัญหาที่พบบ่อยในชุมชน คือ ปัญหาขยะ โดยประชาชนชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้เสนอแนะให้ทางผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพิ่มการรณรงค์ให้ผู้ชาย ผู้อาศัยในท้องถิ่นรวมทั้งนักท่องเที่ยวได้ดูแลรักษาความสะอาด ทิ้งขยะในส่วนที่ให้ทิ้ง และรณรงค์ให้ผู้ชายสินค้าเปลี่ยนมาใช้วัสดุใส่สินค้าที่ง่ายขึ้น เช่น ใบตอง ภาชนะกระดาษ เป็นต้น อีกทั้งเมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ผู้นำชุมชนควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงกันอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม วัฒนธรรม การท่องเที่ยว

* นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

* Master Student, Master of Public Administration, Suan Sunandha Rajabhat University

Abstract

This research aims to study the people's participation in the master plan to promote cultural tourism of Koh Kret, Pak Kret Nonthaburi province and ways to solve problems in the master plan to promote cultural tourism of Koh Kret community, Pak Kret, Nonthaburi. The sample of this study consisted of 300 personnel of communities in Koh Kret community, Pak Kret, Nonthaburi. The research instrument used for data collection was a questionnaire. The statistical procedures employed included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-Way ANOVA.

The research findings were as follows:

1. The people's participation in the master plan to promote cultural tourism as a whole were at a moderate level. When considering each aspect, it was found that moderately in terms of conceptualization, planning and decision making, implementation and operation, and receipt and sharing of benefits. In terms of monitoring and evaluation was low level.

2. The most problem in the Koh Kret community is garbage problem. People of Koh Kret community, Pak Kret Nonthaburi province suggest that the community leaders or those involved got more campaign for sellers, local residents and tourists to have maintained clean, dispose of garbage in disposable position and merchants change to use materials that are easy to destroy such as banana leaf, container made of paper, etc. The community leaders should get more promote the people in a consistent manner promotion when there were activities or projects to the public knew each other continuously.

Keywords : Participation Cultural Tourism

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community -Based Tourism - CBT) เป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว สำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน มีหลักการ คือ ชุมชนเป็นเจ้าของ ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ยกย่องคุณภาพชีวิตที่มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น และมีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2560) การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขายนับเป็นการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความมั่นคงให้กับชุมชนอันเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนจากการที่ต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการอนุรักษ์วัฒนธรรมทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่นและทรัพยากร สามารถที่จะ

เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการท่องเที่ยวในระดับต่าง ๆ ได้จากการนำเอานโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ได้ก่อให้เกิดผลแตกต่างกันไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น มีความสำคัญยิ่งต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เกาะเกร็ด เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น เนื่องจากมีทำเลที่ตั้งเป็นเกาะ มีน้ำล้อมรอบทุกด้าน สายหนึ่งคือ แม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลอ้อมเกาะทางทิศตะวันตก อีกสายหนึ่งอยู่ทางทิศตะวันออก คือคลองที่ขุดขึ้นชื่อคลองลัดเกร็ดน้อย เพื่อลัดแม่น้ำเจ้าพระยา มีขนาดกว้าง 6 วา ยาว 39 เส้นเศษ ลึก 6 ศอก ต่อมาคลองได้มีขนาดกว้างขึ้นเนื่องจากกระแสน้ำไหลย้อนทิศทางถูกความแรงของน้ำกัดเซาะตลิ่งพังกลายเป็นแม่น้ำลัดเกร็ด จึงทำให้พื้นที่นี้มีสภาพเป็นเกาะจนถึงทุกวันนี้ นอกจากนั้นเกาะเกร็ดยังเป็นชุมชนเก่าแก่ที่ก่อตั้งขึ้น และเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ไม่น้อยกว่า 350 ปีมาแล้ว ซึ่งเป็นถิ่นฐานของชุมชนที่ประกอบด้วย ประชากรเชื้อชาติไทย - ไทยจีนบางส่วนร้อยละ 50 ประชากรที่มีเชื้อสายมอญ ร้อยละ 42 และประชากรที่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 8 (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, 2559) ทำให้เกาะเกร็ดมีความโดดเด่นทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีรูปแบบของวัฒนธรรมมอญของชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญเป็นส่วนที่สำคัญ รวมถึงการมีวิถีชีวิตที่เป็นแบบดั้งเดิมที่มีอายุขามความมีคุณค่าเหล่านี้ไปได้

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ได้เล็งเห็นถึงศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำของเกาะเกร็ด ซึ่งเพียบพร้อมไปด้วยคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมไทย มอญ วิถีชีวิตที่เรียบง่ายแต่มีเสน่ห์ของวิถีชีวิตเกษตรและวิถีชีวิตริมน้ำ อพท. จึงเริ่มดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่ ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ผ่านโครงการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนระดับประเทศตั้งแต่ปี 2551 (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2554) โดยคนในชุมชนมอญเกาะเกร็ดได้พยายามช่วยกันพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนของตนเองภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลมาปรับใช้ตลอดเวลาจนได้รับรางวัลจากกระทรวงมหาดไทย

จากกระแสการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชนที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีเหตุผลมาจากการท่องเที่ยวที่สะดวก ประหยัด และเป็นเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ไปในตัว ซึ่งมุ่งเน้นไปที่จุดเด่น จุดขายต่าง ๆ ของทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ ซึ่ง อพท. มีหน้าที่สำคัญในการผลักดันเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านต่าง ๆ ให้กับชุมชนโดยเฉพาะในเรื่องของเศรษฐกิจชุมชนที่จะแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น รวมถึงยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน ซึ่งทั่วประเทศมีหลากหลายพื้นที่ที่มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และทาง อพท. ได้ดำเนินการในเรื่องนี้มาอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากสถานการณ์อุทกภัยครั้งใหญ่ที่ผ่านมาทำให้หลายพื้นที่ได้รับผลกระทบ อพท. จึงได้ดำเนินการสนับสนุนและฟื้นฟูการท่องเที่ยวชุมชน โดยเริ่มต้นที่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ก่อนจะเดินทางตามแผนยุทธศาสตร์ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไปทั่วประเทศ (สยามธุรกิจ, 2556) ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีความพิเศษแตกต่างไปจากแหล่งท่องเที่ยวแห่งอื่น ๆ ที่สำคัญคือ การท่องเที่ยวเกาะเกร็ดมีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชุมชนเป็นเจ้าของ เป็นเจ้าภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน มีการแบ่งปันและกระจายประโยชน์ทั่วถึงในชุมชน ปัจจุบันชุมชนเกาะเกร็ดมีการจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลเกาะเกร็ด ซึ่งเป็นแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวระยะยาวด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง โดยสิ่งที่บรรจุอยู่ในแผนล้วนเกิดจากความต้องการและการกลั่นกรองจากคนในชุมชนทุกหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ผู้ประกอบการผ่านการประสานงาน การดำเนินงานของคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะเกร็ด ซึ่งก็คือ

ตัวแทนหรือผู้นำชุมชนนั่นเอง โดยยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและประวัติศาสตร์ การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการ คนในชุมชน ผู้ประกอบการ การบริหารจัดการ และนอกจากการจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแล้ว คณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะเกร็ดและชาวบ้านยังมีความต้องการที่จะพัฒนาและยกระดับตนเองไปสู่องค์กรพัฒนาท่องเที่ยวที่มีรายได้เป็นของตนเอง โดยพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐให้น้อยที่สุดหรือไม่ต้องพึ่งพา ด้วยการจัดตั้งสหกรณ์ หรือห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือวิสาหกิจชุมชน ฯลฯ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถกระจายรายได้สู่ชุมชนแม้รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวจะออกมาในรูปของเม็ดเงินไม่เด่นชัดมาก แต่เป็นที่ยอมรับว่า เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวสถานที่ใด ๆ จะมีการใช้จ่ายเพื่อเป็นค่าบริการ อาหาร ที่พักอาศัยและอื่น ๆ ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวจะช่วยให้ลดภาวะการขาดดุลในการชำระเงิน เนื่องจากการลงทุนทางด้านการท่องเที่ยวจะใช้เงินไม่มากนักแต่จะได้ผลตอบแทนออกมาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนาจะมีวัตถุดิบเพื่อการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่มาก เมื่อมีการจัดการที่ดีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งต่างถิ่นและต่างแดนเดินทางเข้ามาใช้บริการมากขึ้น ช่วยสร้างงานใหม่ให้แก่บุคคลในท้องถิ่น เมื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวขยายตัวขึ้น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นที่พักอาศัย ซึ่งได้แก่ โรงแรม บังกะโล ภัตตาคาร ร้านอาหารของที่ระลึก การบริการขนส่ง และอาชีพมัคคุเทศก์จะต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาใช้บริการซึ่งจำเป็นที่จะต้องใช้แรงงานระดับต่าง ๆ มากมาย อีกทั้งสินค้าท้องถิ่นและสินค้าเกษตรกรรมจะขายได้ราคาดีแต่เนื่องจากการที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปใช้สถานที่บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากอาจจะส่งผลทำให้ค่าใช้จ่ายในการให้บริการสูงขึ้น ดังนั้น เมืองท่องเที่ยวที่สำคัญจะมีค่าครองชีพสูงกว่าในบริเวณใกล้เคียงมาก

เนื่องจากเกาะเกร็ดนั้นเป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันในหมู่นักท่องเที่ยว ประกอบกับการมีประวัติความเป็นมาของเกาะเกร็ด ที่ตั้งสภาพภูมิศาสตร์ สภาพทางธรรมชาติ สภาพทางเศรษฐกิจและทางสังคม ประชากรที่อาศัยอยู่ก็มีหลายเชื้อชาติด้วยกัน ซึ่งได้มีการอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่มาเนิ่นนานแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี รวมถึงผลกระทบ ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องที่จัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ ชุมชนในเกาะเกร็ด โดยมีประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) ประชากร หน่วยครัวเรือนทั้งหมดที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ดมีจำนวนทั้งสิ้น 1,190 ครัวเรือน ซึ่งได้แบ่งเป็น 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านลัดเกร็ด บ้านศาลากุลนอก บ้านศาลากุลใน บ้านคลองสระน้ำอ้อย บ้านท่าหน้า บ้านเสาชงทอง และบ้านโอง่าง

2) กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี ผู้วิจัยได้ใช้หลักการคำนวณจากยามาเน่ (Yamane, 1967) โดยประชากรที่ทำการวิจัยในครั้งนี้มีหน่วยเป็นครัวเรือนซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 1,190 ครัวเรือนจากการคำนวณจะได้จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี ดังนี้ ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95%

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2} = \frac{1,190}{1 + (1,190 \times 0.05^2)} \approx 300 \text{ ครัวเรือน}$$

เมื่อ n = ขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้

N = จำนวนประชากรที่ทราบค่า = 1,190 ครัวเรือน

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (allowable error) = 0.05

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนีจำนวน 300 ครัวเรือน ซึ่งได้แบ่งเป็น 7 หมู่บ้านโดยการจำแนกแบบหลายขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลจำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1. บ้านลัดเกร็ด	223	56
2. บ้านศาลากุลนอก	240	60
3. บ้านศาลากุลใน	186	47
4. บ้านคลองสระน้ำอ้อย	103	27
5. บ้านท่าหน้า	213	53
6. บ้านเสาชงทอง	144	36
7. บ้านโอง่าง	81	21
รวม	1,190	300

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี คือแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) จำนวน 6 ข้อประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในด้านการเสนอความคิด การวางแผนและการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมด้านการรับและการแบ่งปันผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ลักษณะของแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นคำถามแบบตัวเลขมาตราส่วนประมาณค่า (Numerical

Rating Scales) ลักษณะคำถามประกอบด้วยข้อความที่เป็นการให้ความสำคัญต่อปัจจัยในแต่ละด้านโดยในแต่ละข้อคำถามมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับโดยผู้วิจัยกำหนดน้ำหนักของคะแนนดังนี้

- 5 คะแนน หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
- 4 คะแนน หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก
- 3 คะแนน หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
- 2 คะแนน หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
- 1 คะแนน หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended) เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในอภิปรายผล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนและวิธีการดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแบบสอบถาม เพื่อเป็นการทดสอบความเที่ยงตรงความครอบคลุมเนื้อหาและความถูกต้องในสำนวนภาษาหลังจากผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและตรวจสอบแล้ว ผู้วิจัยไปทำการทดสอบ (Pre-Test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะประชากรคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในส่วนของข้อคำถามที่มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามในภาพรวมเท่ากับ 0.951ซึ่งมีความเชื่อมั่นที่เข้าใกล้ + 1.00 และเกินเกณฑ์มาตรฐานที่ 0.60 ขึ้นไป ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้ซึ่งสามารถแยกรายละเอียดได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่า Cronbach's Alpha ของแบบสอบถาม

การทดสอบรายด้าน	ค่าCronbach's Alpha
ด้านการเสนอความคิดการวางแผนและการตัดสินใจ	0.937
ด้านการดำเนินการและปฏิบัติการ	0.856
ด้านการรับและแบ่งปันผลประโยชน์	0.851
ด้านการติดตามและประเมินผล	0.946
โดยภาพรวม	0.951

ขั้นที่ 2 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เทศบาลนครปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะเกร็ดอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งมีการประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอน คือหลังจากตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้แปลงเป็นรหัสตัวเลข (Code) แล้วบันทึกที่รหัสลงเครื่องคอมพิวเตอร์

แบบสอบถามตอนที่ 1 : ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปออกมาเป็นค่าร้อยละ (Percentage)

แบบสอบถามตอนที่ 2 : ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

แบบสอบถามตอนที่ 3 : ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended Questions) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

จากแบบสอบถามที่ตอบกลับมาสมบูรณ์จำนวน 300 ชุด พบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 62.67 (188 คน) และเป็นเพศชายร้อยละ 37.33 (112 คน)

2) กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจครั้งนี้ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปีร้อยละ 35.00 (105 คน) รองลงมา ได้แก่ อายุระหว่าง 30 – 40 ปี ร้อยละ 28.00 (84 คน) อายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 23.00 (69 คน) และอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 14.00 (42 คน) ตามลำดับ

3) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสร้อยละ 50.67 (152 คน) รองลงมา ได้แก่ สถานภาพโสดร้อยละ 48.67 (146 คน) และอื่น ๆ (หย่าร้าง, หม้าย) ร้อยละ 0.66 (2 คน)

4) กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจครั้งนี้ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 35.33 (106 คน) รองลงมา ได้แก่ การศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าร้อยละ 16.68 (50 คน) และการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 16.33 (49 คน) ตามลำดับ

5) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายร้อยละ 37.00 (111 คน) รองลงมา ได้แก่ อาชีพพนักงานบริษัท/โรงงานร้อยละ 35.67 (107 คน) และข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจร้อยละ 14.33 (43 คน) ตามลำดับ

6) กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจครั้งนี้ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 41.67 (125 คน) รองลงมา ได้แก่ รายได้ระหว่าง 20,000 – 30,000 บาทร้อยละ 32.00 (96 คน) และมีรายได้ระหว่าง 30,001 – 40,000 บาท ร้อยละ 19.67 (59 คน) ตามลำดับ

การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วมด้านการเสนอความคิดเห็น การวางแผน และการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมด้านการรับและแบ่งปันผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังปรากฏตามตารางที่ 3 โดยภาพรวมแล้วการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง มีเฉลี่ยเท่ากับ 2.74 เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าด้านการเสนอความคิดเห็น การวางแผน และการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ และด้านการรับและแบ่งปันผลประโยชน์มีส่วนร่วมอยู่ระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ย 2.83, 3.23 และ 2.68 ตามลำดับ และด้านการติดตามและประเมินผลมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยโดยมีค่าเฉลี่ย 2.21

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บท	\bar{X}	S.D.	ระดับ
การมีส่วนร่วมด้านการเสนอความคิด การวางแผน และการตัดสินใจ	2.83	0.42	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ	3.23	0.42	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมด้านการรับและแบ่งปันผลประโยชน์	2.68	0.40	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล	2.21	0.45	น้อย
ภาพรวม	2.74	0.42	ปานกลาง

การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหา

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่พบบ่อยในชุมชน คือ ปัญหาขยะ รongลงมาได้แก่ การคมนาคมและการประชาสัมพันธ์ โดยกลุ่มตัวอย่างประชาชนชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้เสนอแนะให้ทางผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพิ่มการรณรงค์ให้ผู้ชาย ผู้อาศัยในท้องถิ่น รวมทั้งนักท่องเที่ยวได้ดูแลรักษาความสะอาด ทั้งขยะในส่วนที่ให้ทิ้ง และรณรงค์ให้ผู้ชายสินค้าเปลี่ยนมาใช้วัสดุใส่สินค้าที่ย่อยง่าย เช่น ใบตอง ภาชนะกระดาษ เป็นต้น อีกทั้งเมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ผู้นำชุมชนควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงกันอย่างต่อเนื่อง และยังคงเสนอแนวทางในการปรับปรุง/พัฒนาพื้นที่ คือ ควรย้ายหรือนำเต็นท์ที่ทำเรือออก เนื่องจากขวางทางเดิน หากมองในอนาคตข้างหน้า ควรหาแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมเกาะเกร็ด อาจจะมีการส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมของชุมชนโดยให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ในการพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวเกาะเกร็ดในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีนั้น ผลการวิจัยนี้มีสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตของกุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา (2555) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว:กรณีศึกษาอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยพบว่า การมีส่วนร่วมด้านการเสนอความคิด การวางแผน และการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ และด้านการรับและแบ่งปันผลประโยชน์ อยู่ระดับปานกลาง ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าประชาชนยินดีให้ความร่วมมือในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตนเองตั้งแต่ขั้นตอนการเสนอความคิดจนถึงการร่วมกันตัดสินใจ

นอกจากการศึกษาข้างต้นแล้ว กลุ่มตัวอย่างยังเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงในด้านการประชาสัมพันธ์หรือการรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยวช่วยกันดูแลรักษาสถานที่ท่องเที่ยวให้สวยงามอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นความร่วมมือร่วมใจหรือให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสรารวรรณ เรื่องกัลปวงค์ และ อรรณพ เรื่องกัลปวงค์ (2559) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยพบว่า ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยประชาชนชุมชนเกาะเกร็ดได้เสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมชุมชนเกาะ

เกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี คือ 1) ผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจทำได้โดยกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนและจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐมาสนับสนุนช่างฝีมือที่เป็นผู้สืบทอดมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ผู้นำด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์จะต้องเป็นผู้ที่มีศีลธรรมและมีจริยธรรมสูง เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จ 3) ผู้นำด้านการกระตุ้นทางปัญญาควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสนับสนุนให้สมาชิกมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าผู้นำส่งผลต่อประชาชนในชุมชนมาก หากมองในอนาคตข้างหน้า ควรหาแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมเกาะเกร็ด อาจจะมีการส่งเสริม การอนุรักษ์ ฟื้นฟู วัฒนธรรมของชุมชนโดยให้ชุมชนได้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน

การวิจัยนี้ครั้งนี้ยังไม่สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งหมดในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีได้ชัดเจน เนื่องจากเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้น ไม่รวมผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐ (การปกครองส่วนท้องถิ่น) ทำให้การวิจัยนี้มีข้อจำกัดคือ ข้อมูลที่ได้รับเป็นเพียงข้อมูลด้านประชาชนเพียงด้านเดียว

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะการปฏิบัติ

1) ไม่เคยทราบและเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนเลย อยากให้ทางชุมชนประชาสัมพันธ์เมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบให้ทั่วถึงกัน

2) ควรย้ายหรือนำเต็นท์ที่ทำเรือออก เนื่องจากขวางทางเดิน หากมองในอนาคตข้างหน้า ควรหาแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมเกาะเกร็ด อาจจะมีการส่งเสริม การอนุรักษ์ ฟื้นฟู วัฒนธรรมของชุมชนโดยให้ชุมชนได้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน

3) ควรมีการประชุมชี้แจงในเรื่องผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อเป็นการเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนในชุมชนได้ทราบอย่างทั่วถึง และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาในปีถัดไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) เนื่องจากปัจจุบันเกาะเกร็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวขึ้นชื่อของจังหวัดนนทบุรีมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก เพื่อให้การศึกษาเป็นประโยชน์ในภายหน้า ควรศึกษาผลกระทบเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในท้องที่เพื่อหาแนวทางในการป้องกันและเพื่อฟื้นฟูให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามยาวนาน

2) ควรมีการขยายขอบเขตการทำวิจัยในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการวางแผนการให้บริการ สถานที่ท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด

3) ควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ในการที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด

4) ควรศึกษาถึงแนวทางการควบคุมการประกอบธุรกิจที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรม ประเพณี ชุมชนเกาะเกร็ด

บรรณานุกรม

- กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา. (2555). *การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว :กรณีศึกษาอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2560). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน*. สืบค้น 30 มิถุนายน 2560, จาก <https://thaicomcommunitybasedtourismnetwork.wordpress.com/cbt/>
- สรารวรรณ เรื่องกัลปวงศ์ และอรรรนพ เรื่องกัลปวงศ์. (2559, กันยายน – ตุลาคม). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 12(3), 113-132.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี. (2559). *เกาะเกร็ด*. สืบค้น 7 กรกฎาคม 2560, จาก https://www.m-culture.go.th/nonthaburi/ewt_news.php?nid=181&filename=index
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2554). *โมเดลพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ด*. สืบค้น 5 กรกฎาคม 2560, จาก <http://www.dasta.or.th/th/aboutus/item/545-545>
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.